

İBN BATTUTA
SEYAHATNAMESİ

(Tuhfetu'n-Nuzzâr fî Garâibi'l-emsâr ve Acâibi'l-esfâr)

YAYIN NO: 739

İBN BATTUTA SEYAHATNAMESİ

1. Basım: Üçdal Neşriyat, 1983

.....

Bilge Kültür Sanat'ta 1. Basım: Mayıs 2015

2. Basım: Ocak 2019

ISBN: 978-605-9241-39-7

Kapak: *Kenan Özcan*

Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*

Baskı-Cilt: *Çevik Matbaacılık*

Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 20/18-19 Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 501 30 19

Kapak Baskı: *Saner Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul

Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74

bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta et-Tancî

**İBN BATTUTA
SEYAHATNAMESİ**

(Tuhfetu'n-Nuzzâr fî Garâibi'l-emsâr ve Acâibi'l-esfâr)

Sadeleştiren ve baskıya hazırlayan:
Dr. Mümin Çevik

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	19
BİRİNCİ CİLT	23
Tuhfetu'n-Nuzzâr Fî Garâibi'l-Emsâr ve Acâibi'l-Esfâr.....	25
Tanca'dan Hareket ve İskenderiye'ye Varış.....	29
Tunus Sultanı.....	31
İskenderiye.....	32
İskenderiye'nin Kapıları ve Limanı.....	33
İskenderiye Feneri.....	33
Amûdü's-Sevâri.....	33
İskenderiye'nin Bazı Âlimleri.....	34
Hikâye.....	34
Bu İmamın Kerâmeti.....	35
İmam Burhaneddin'in Kerâmeti.....	36
Ebu'l-Hasan Eş-Şâzili'nin Kerâmeti.....	36
Hikâye.....	36
İskenderiye'den Hareket.....	37
Bu Şeyhin Kerâmeti.....	38
Kahire'ye Seyahat.....	39
Hikâye.....	41
Bu Şeyhin Kerameti.....	42
Kahire.....	43
Amr İbn Âs Mescidi ile Medreseler, Hastahane ve Zâviyeler.....	43
Mısır'ın Kabristan [Karâfe] ile Ziyaret Yerleri.....	44
Mısır'ın Nil'i.....	45
Ehram ile Berâbî Denilen Mabedler.....	46
Mısır Sultanı.....	47
Mısır'ın Bazı Emîrleri.....	48
Mısır'da Bulunan Kadılar.....	49
Hikâye.....	49

Mısır'ın Bazı Âlimleri ve İleri Gelenleri.....	49
Mısır'ın Mahmil Günü.....	50
Kahire'den Saïd-i Mısır'a ve Ayzab'a Seyahat.....	50
Hasîb'in Hikâyesi.....	51
Hikâye.....	52
Bu Şerîfin Kerâmeti.....	53
Kahire'ye Dönüş ve Gazze'ye Seyahat.....	55
Gazze'den Kudüs'e Seyahat.....	56
Kudüs-i Şerîf.....	58
Mescid-i Mukaddes.....	58
Kubbe-i Sahra.....	59
Kudüs-i Şerîf'te Bulunan Bazı Kutsal Yerler.....	59
Kudüs'ün Bazı Âlimleri.....	59
Kudüs'ten Hama'ya Seyahat.....	60
Ebu Yakub Yusuf'un Hikâyesi.....	62
Hama.....	64
Haleb.....	65
Haleb'den Dımaşk-ı Şam'a Seyahat.....	67
Hikâye.....	67
Hikâye.....	69
Edhem'in Hikâyesi.....	70
Hikâye.....	71
Hikâye.....	72
Hikâye.....	74
Dımaşk.....	75
Beni Ümeyye [Dımaşk] Camii.....	76
Bu Mescidin İmamları.....	80
Mescidin Müderris ve Muallimleri.....	80
Dımaşk Kadıları.....	81
Hikâye.....	81
Dımaşk'ın Medreseleri.....	82
Hikâye.....	82
Dımaşk'ın Kapıları.....	83
Dımaşk'ta Bulunan Bazı Kabirler ile Ziyaretgâhlar.....	83
Hikâye.....	85
Dımaşk'ın Varoşları.....	85
Kasyûn ile Mübarek Yerleri.....	86
Rabve ile Civarındaki Köyler.....	86
Dımaşk'ın Evkafı ile Halkın Bazı Örf ve Âdetleri.....	88
Hikâye.....	88
Dımaşk'ta Dinlediğim İlimler ile Ahalisinden.....	91

Bana İcâzet Veren Zat.....	91
Dımaşk'tan Medine-i Münevvere'ye Seyahat.....	92
Medine-i Münevvere.....	94
Mescid-i Şerif Ve Ravda-i Mutahhara.....	95
Mescid-i Şerif'in İlk İnşası.....	95
Minber-i Kerîm.....	98
Mescid-i Şerifin Hatip ve İmamı.....	99
Hikâye.....	99
Mescid-i Şerifin Hâdim ve Müezzinleri.....	100
Hikâye.....	100
Medine-i Münevvere'de Bulunan Bazı Mücâvirîn.....	100
Hikâye.....	101
Hikâye.....	101
Medine-i Münevvere Emîri.....	102
Medine-i Münevvere Dışında Bulunan.....	102
Bazı Mukaddes Yerler.....	102
Hikâye.....	104
Medine'den Mekke'ye Seyahat.....	105
Mekke-i Mükerreme.....	106
Mescid-i Haram.....	107
Kâbe-i Muazzama.....	108
Mîzâb-ı Mübarek [Kutsal Oluk].....	109
Hacerü'l-Esved.....	109
Makam-ı İbrahim.....	110
Hicr ve Metâf.....	110
Zemzem.....	111
Mescid-i Haram'ın Kapıları ile Etrafında Bulunan.....	112
Mukaddes Yerler.....	112
Safa ve Merve.....	113
Mukaddes Kabristan.....	114
Mekke Dışında Bulunan Bazı Yerler.....	115
Mekke'yi Kuşatan Dağlar.....	116
Hikâye.....	117
Mekke'nin İki Emîri.....	118
Mekke Halkı ve Meziyetleri.....	118
Mekke'nin Kadı ve Hatibi ile Hac Mevsiminde İmamı, Ulema ve Sulehası.....	119
Hikâye.....	119
Hikâye.....	120
Mekke-i Mükerreme'de Bulunan Bazı Mücâvirîn.....	121

Bu Ribatın Meziyeti Hakkında Hikâye.....	122
Hikâye.....	122
Hasan-ı Mecnûn'un Hikâyesi.....	125
Mekke Halkının Namazlarda Âdetleri ve İmamlarının Yerleri.....	126
Hutbe ve Cuma Namazında Âdetleri.....	127
Ayların İlk Günlerinde Âdetleri.....	128
Receb Ayında Âdetleri.....	128
Receb Umresi.....	129
Şabanın On Beşinci Gecesinde Âdetleri.....	130
Ramazan-ı Şerifte Âdetleri.....	130
Şevvâlde Âdetleri.....	132
İhram-ı Kâbe.....	132
Hac Zamanındaki Âdetleri.....	132
Kâbe'nin Örtüsü.....	134
Mekke'den Medine'ye Dönüş.....	135
Medine-i Münevvere'den Meşhed-i Ali'ye Hareket.....	135
Meşhed-i Ali b. Ebi Tâlib.....	137
Meşhed'de Bulunan Ravda ile Kabirler.....	138
Nakîbü'l-Eşrâf.....	139
Şerif Ebu Gurre'nin Hikâyesi.....	139
Meşhed-i Ali'den Hareket ve Basra'ya Seyahat.....	142
Vâsıt Şehri.....	143
Haydariye Tâifesine Ait Hikâye.....	143
Basra.....	144
İbret Alınacak Bir Hikâye.....	145
Basra'da Bulunan Mukaddes Yerler.....	146
Basra'dan Hareket ve Irak-ı Acem'e Seyahat.....	146
Şerafeddin Musa'nın Hikâyesi.....	149
İzec ve Tüster Meliki.....	150
Atabek Ahmed'e Dair Bir Hikâye.....	151
Atabek'in Oğlunun Ölümü.....	152
Şeyh Kutbeddin'in Kerâmeti.....	155
Bu Şeyhin Hürmet Görmesine Sebep Olan Hadise.....	157
Şiraz Sultanı.....	159
Hind Padişahının Cömertliğine Dâir Hikâyeler.....	162
Buna Benzer Diğer Bir Hikâye.....	162
Buna Benzer Diğer Bir Hikâye.....	162
Şiraz'da Bulunan Bazı Ziyaret Yerleri.....	163
Şeyh Ebu Abdullah Hafif'in Kerameti.....	164
Şiraz Kabirlerine Dair Hikâye.....	165

Kûfe'ye Hareket ve Bağdat'a Seyahat.....	167
Kûfe Şehri.....	167
Bağdat Şehri.....	169
Bağdat'ın Güneybatısı.....	170
Bağdat'ın Güneydoğusu.....	170
Bağdat'ta Bulunan Halifelere ve Bazı Âlimlere Ait Kabirler.....	171
İrakeyn ve Horasan Sultanı.....	172
Sultan Ebu Said'in Ölümünden Sonra.....	175
Ülkeye Hâkim Olanlar.....	175
Musul ve Diyarbekir'e Seyahat.....	177
Musul Şehri.....	178
Mardin Sultanı.....	180
Kadı Burhaneddin-i Musulî'ye Ait Hikâye.....	180
Bağdat'a Dönüş ve Hac İçin Mekke'ye ve Sonra Yemen'e Hareket.....	181
Kör Dilencinin Hikâyesi.....	183
Şerîf Mansur'a Dair Bir Hikâye.....	184
Sevâkin Sultanı.....	185
Hali Sultanı.....	186
Şeyh Ahmed b. Uceyl'in Kerâmeti.....	187
Yemen Sultanı.....	187
Doğu Afrika Sahiline Seyahat.....	189
Makdaşu Sultanı.....	190
Kulva Sultanı.....	193
Makdaşu Sultanının Faziletine Dair Hikâye.....	193
Yemen'e Dönüş, Umman'a Hareket ve Hürmüz'e Seyahat.....	194
Tenbûl.....	196
Narcil.....	196
Zafâr Sultanı.....	198
Cebel-i Lem'ân'da Görüştüğüm Bir Veli.....	199
Hindli Hızır'ın Kerâmeti.....	200
Umman Sultanı.....	202
Umman Kadınlarına Dair Hikâye.....	203
Hürmüz, Lar, Bahreyn ve Sair Yerlere Seyahat.....	203
Hürmüz Sultanı.....	204
Cemal-İlük'ün Hikâyesi.....	205
Lar Sultanı.....	206
İnci Avlama Yerleri.....	207
Melik Nâsır'ın Emîr Ahmed ile Begtemür'ü İdam Etmesi.....	208
Asya-i Sugra [Anadolu].....	210
Alanya Sultanı.....	211

Genç Kardeşler-Ahiler.....	211
Antalya Sultanı.....	213
Eğridir Sultanı.....	214
Göhlisar Sultanı.....	214
Lâdik Sultanı.....	216
Milâs Sultanı.....	217
Mesnevî-i Şerîf Hikâyesi.....	218
Lârende Sultanı.....	219
Birgi Sultanı.....	223
Yahudi Bir Tabibin Hikâyesi.....	225
Başka Bir Hikâye.....	225
Manisa Sultanı.....	227
Bergama Sultanı.....	228
Balikesir Sultanı.....	229
Bir Dervişin Hikâyesi.....	229
Bursa Sultanı.....	230
Bir Hacı'nın Hikâyesi.....	234
Gerede Sultanı.....	235
Kastamonu Sultanı.....	237
Râfîzilere Ait Bir Hikâye.....	239
Kuzey Türk İllerine Seyahat.....	240
Kırım.....	240
Kefe'ye Ait Bir Hikâye.....	241
Bu Bölgede Seyahat Etmekte Kullanılan Arabalar.....	242
Sultan-ı Muazzam Mehemmed Özbek Han.....	249
Hatunlar ve Âdetleri.....	250
Büyük Hatun.....	251
Melikeden Sonra Gelen İkinci Hatun.....	252
Üçüncü Hatun.....	252
Dördüncü Hâtun.....	253
Sultan-ı Muazzam Özbek Han'ın Kızı.....	253
Sultanın İki Oğlu.....	254
Bulgar Şehrine Gidişim.....	254
Karanlık Ülke.....	254
Bayram Günlerinde Âdetleri.....	255
İstanbul'a Gidişim.....	258
İstanbul Hükümdarı.....	263
İstanbul Şehri.....	264
Büyük Kilise.....	265
İstanbul'da Bulunan Manastırlar.....	266

Rahipliği Seçen İmparator Cercis.....	267
İstanbul Hâkimi.....	268
İstanbul'dan Dönüş.....	268
Şeyh Nu'mâneddin-i Harezmî'nin Kerâmeti.....	270
Harezm Şehri.....	271
Harezm Beyi.....	273
Kutlu Temür Beğ ile Kadı Ebu Hafs'ın Keremkârlığı.....	274
Türabek Hatun'la İlgili Bir Hikâye.....	274
Harezm Kavunu.....	274
Şerif Ali b. Mansur'un Hikâyesi.....	275
Mâverâünnehir Bölgesi.....	277
Cengiz Han'ın Ortaya Çıkışı.....	277
Mâverâünnehir Sultanı.....	279
Kebek'e Dair Bir Hikâye.....	279
Kebek'le İlgili Başka Bir Hikâye.....	280
Tarmaşirin'e Dair Bir Hikâye.....	281
Tarmaşirin'in Tahttan İndirilmesi.....	282
Semerkant Kadısı ile İlgili Bir Hikâye.....	287
Horasan.....	288
Belh Mescidinin Yapılışına Dair Hikâye.....	288
Herat Sultanı.....	289
Râfîzîlerin Hikâyesi.....	289
Herat Sultanına Ait Bir Hikâye.....	291
Fakih Nizameddin'in Öldürülmesi.....	291
Şeyh Şehabeddin-i Câmî.....	293
Afganistan ve Kâbil'e Seyahat.....	296
Birinci Cildin Sonu.....	297
İKİNCİ CİLT.....	299
Hindistan'a Hareket.....	301
Berîd-[Posta].....	301
Hind Padişahının Yabancılara Karşı Muamelesi.....	302
Gergedan.....	303
Emîr Vunar Es-Sâmîrî'ye Ait Hikâye.....	304
Sind Nehrinde Yolculuk.....	305
Lâheri Şehri Dışında Gördüğüm Garîbe.....	306
Celâleddin Kicî'nin Cömertliği.....	307
Multan Emîri.....	308
Dihli'ye Gitmek Üzere Multan'a Gelen Yabancılar.....	309
Hindistan'a Varış.....	310

Hindistan'ın Ağaç ve Meyveleri.....	310
Hindistan'da Ziraat ve Beslenme.....	311
Bu Çölde Uğradığımız Saldırı.....	312
Kendilerini Yakan Hindular.....	313
Dihli Şehri.....	316
Dihli'nin Surları ve Kapıları.....	316
Dihli Câmii.....	317
Dihli Haricinde Bulunan İki Büyük Havuz.....	318
Dihli'nin Bazı Ziyaretgâhları.....	319
Dihli'nin Bazı Âlim ve Dindar Kişileri.....	319
Kemaleddin Abdullah Garî'nin Kerâmeti.....	320
Dihli'nin Fethi Ve Orada Birbirini Takip Eden Hükümdarlar.....	321
Sultan Şemseddin Lelmiş.....	321
Sultan Rükneddin İbn Sultan Şemseddin.....	322
Sultan Radiye.....	323
Sultan Nâsireddin İbn Sultan Şemseddin.....	323
Sultan Gıyaseddin Balaban.....	324
Sultan Gıyaseddin Balaban'a Ait Tuhaf Bir Hikâye.....	324
Sultan Muizzeddin b. Nâsireddin İbn.....	325
Sultan Gıyaseddin Balaban.....	325
Sultan Celâleddin.....	327
Sultan Alâaddin Muhammed Şah El-Halci.....	328
Sultan Şehabeddin.....	330
Sultan Kutbeddin İbn Sultan Alâaddin.....	331
Sultan Hüsrev Han Nâsireddin.....	332
Sultan Gıyaseddin Tuğluk Şah.....	334
Muhammed Şah'ın Babasına Karşı İsyan'a Teşebbüs Etmesi.....	336
Sultan Tuğluk'un Leknoti Ülkesine Seferi.....	336
Sultan Muhammed Şah İbn Sultan Gıyaseddin Tuğluk Şah.....	338
Sultan Muhammed Şah'ın Sarayı ve Kabul Dairesi.....	339
Sultanın Kabul Resmi.....	340
Yabancı ve Hediye Sahiplerinin Huzura Kabulü.....	341
Memurları ve Valileri Tarafından Verilen Hediyelerin Takdim Şekli.....	341
Sultanın Bayram Namazlarına Gidişi.....	342
Halkla Bayramlaşması.....	343
Seferden Dönüşü.....	344
Yüksek Zevat İçin Düzenlediği Ziyafet.....	345
Umum İçin Tertip Ettiği Ziyafet.....	345
Sultanın Cömertliğine Dair Bazı Hikâyeler.....	346
Tâcir Şehabeddin-İ Kâzrûnî'ye İhsanı.....	347

Şeyh Rükneddin'e İhsanı.....	348
Vâiz Nâsireddin-i Tirmizî'ye İhsanı.....	348
Abdülaziz-i Erdebilî'ye İhsanı.....	349
Şemseddin-i Endükânî'ye İhsanı.....	349
Aduddin-i Şevenkârî'ye İhsanı.....	350
Kadı Mecdeddin'e İhsanı.....	350
Burhaneddin Sagarçî'ye İhsanı.....	350
Hacı Kâvun'a İhsanı.....	350
Halifezâde Gıyaseddin Muhammed'in Hind Padişahını Ziyareti.....	351
Sultanın Gıyaseddin'e Olan Hürmeti.....	352
Başka Bir Hikâye.....	353
Halifezâdenin Cimriliğine Dair Hikâyeler.....	354
Sultanın Arap Emîri Mühenna'nın Oğlu Hibetullah'ın Oğlu Emîr Seyfeddin Gada'ya İhsanı.....	355
Emîr Seyfeddin'in Sultanın Kız Kardeşi ile Evlenmesi.....	356
Emîr Gada'nın Hapsedilmesi.....	357
Sultanın Bizimle Beraber Gelmiş Olan Hüdavendzâde Kıvameddin'in Oğullarını Evlendirmesi.....	359
Sultanın Tevazuuna ve Merhametine Dair Birkaç Hikâye.....	359
Namaz Hakkındaki Şiddeti.....	360
Şer'î Hükümlerin Tatbikindeki Sertliği.....	360
Ağır Vergileri Kaldırması ve Mazlumların Hakkını Araması.....	360
Kıtlık Zamanında Halka Yiyecek Dağıtması.....	361
Bu Sultanın Haksız ve Zalimce Hareketleri.....	361
Kardeşini Öldürtmesi.....	361
Bir Anda 350 Kişiyi Öldürtmesi.....	362
Şeyh Şehabeddin'i Öldürtmesi.....	362
Müderriş Afifeddin-i Kâsânî ile Diğer İki Âlimi Öldürtmesi.....	363
İki Sindli Fakihi Öldürtmesi.....	364
Şeyh Hud'u Öldürtmesi.....	365
İbn Tâcü'l- Ârifin'i Hapsettirmesi ve Çocuklarını Öldürtmesi.....	366
Şeyh Haydarî'yi Öldürtmesi.....	367
Doğan-ı Ferganî ile Kardeşini Öldürtmesi.....	367
Melikü't-Tüccar'ın Oğlunu Öldürtmesi.....	368
Baş-Hatibi Ölünceye Kadar Dövdürtmesi.....	368
Dihli'yi Tahrip Edip, Halkını Sürgün Etmesi.....	368
Sultan Muhammed Şah Zamanında Vuku Bulan.....	369
Hadiseler Bahadır Bûra'yı Affetmesi.....	369
Halası Oğlunun Ayaklanması.....	369
Keşlu Han'ın İsyanı ve Öldürülmesi.....	371

Karaçıl Dağında Cereyan Eden Hadiseler.....	372
Şerif Celâleddin'in Ma'ber'de İsyana Etmesi.....	373
Hulâcun'un İsyanı.....	374
Sultanın Askerleri Arasında Veba Salgını.....	374
Sultanın Öldüğüne Dair Çıkan Uydurma Haberler ve Melik Hûşenc'in Firarı.....	374
Şerif İbrahim'in İsyana Teşebbüsü.....	375
Sultanın Nâibi Tâcü'l-Mülk'ün Tiling'de İsyana Etmesi.....	376
Sultanın Ganj Nehri Kenarına Taşınması ve Ayne'l-Mülk'ün İsyanı.....	376
Sultanın Başkente Dönmesi ve Ali Şah Ker'in İsyanı.....	381
Emîr Baht'ın Kaçması ve Yakalanması.....	382
Şah Afgan'ın İsyanı.....	383
Kadı Celâleddin'in İsyanı.....	383
Melik Mell'in Oğlunun İsyana Etmesi.....	384
Sultanın Bizzat Künbâye'ye Hareketi.....	384
Mukbil ile İbn Kölemî Arasındaki Muharebe.....	385
Hindistan'da Vuku Bulan Kıtık.....	386
İbn Battuta ve Onunla Beraber Dihli'ye Gelmiş Olan Yabancılar Ait Ahval.....	387
Sultanın Bulunmadığı Bir Sırada Sarayına Gidişimiz.....	387
Sultan Validesinin Sarayına Gidişimiz ve Bu Hatununun Üstünlükleri.....	387
Ziyafet.....	389
Kızımın Ölümü.....	389
Sultan Başkentte Yokken Kendisinden ve Vezirden Gördüğüm İhsanlar.....	391
Sultanın Payitahtta Bulunmadığı Günlerde Gördüğüm Bayram.....	392
Sultanın Gelişi ve Onunla Görüşmemiz.....	392
Sultanın Payitahta Girişi ve Bizim İçin Tahsis Ettiği Binekler.....	393
Sultanın Huzuruna Girişimiz.....	393
Sultanın Bana İkinci Defa İhsanda Bulunması.....	396
Alacaklılarımın Beni Sıkıştırmaları ve Sultan İçin Yazdığım Kaside.....	397
Sultanla Beraber Ava Çıkmamız.....	399
Sultana Hediye Ettiğim Deve.....	401
Sultana Takdim Ettiğim İki Deve ile Tatlılar.....	401
Sultanın Savaşa Gitmesi ve Bana Payitahtta Kalmamı Emretmesi.....	402
Kabrin Tertibinde Takip Ettiğim Yol.....	404
Ziyafetlerde Halkı Yedirmek Hususundaki Âdetleri.....	405
Hezar Emrûha'ya Gidişim.....	405
Bir Dostun Keremkârlığı.....	407
Sultanın Ordugâhına Hareketim.....	407

Sultanın Beni Cezalandırma Teşebbüsü.....	408
Vazifeden Ayrılışım.....	408
Sultanın Beni Tekrar Göreve Çağırması.....	408
Sultanın Bana Sefaretle Çin'e Gitmemi Emretmesi.....	409
Çin'e Hediye Gönderilmesinin Sebebi.....	409
Dihli'den Hareket Ve Kinbâye'ye Kadar Seyahat.....	410
Gol Şehri Civarında Bir Muharebe.....	411
Hindular Tarafından Esir Edilişim.....	411
Şeyh Muhammed Üryan El-Katın.....	416
Şeref Cihan'ın Hikâyesi.....	417
Katam'ın Hikâyesi.....	417
Alapur Emîri.....	418
Cûkiler-Sihirbazlar.....	419
Bir Sihirbaz Kadının Hikâyesi.....	420
Cûkilerle İlgili Başka Bir Hikâye.....	420
Vezirin Yeğeninın Öldürülmesi.....	422
Muganniler [Şarkıcılar] Çarşısı.....	424
Kinbâye Şehri.....	424
Kandehar Hükümdarı.....	426
Gemiye Binişimiz.....	426
Kuka Hükümdarı.....	427
Bu Cûkiye Ait Bir Hikâye.....	427
Hinor Sultanı.....	429
Yemeğinin Tertibi.....	429
Faknor Hükümdarı.....	432
Mencerûr Hükümdarı.....	432
Cur-Fattan Hükümdarı.....	433
Camiin Yanında Bulunan Acayip Ağaç.....	434
Kalikut Hükümdarı.....	435
Çin Gemileri.....	436
Çin Seferine Teşebbüsümüz.....	436
Tarçın Ve Bakkam Ağaçları.....	438
Hikâye.....	438
Hikâye.....	439
Hikâye.....	439
Gazaya Gidişimiz Ve Sindapur'un Fethi.....	440
Zibe-i Mehel Adaları (Maldiv Adaları).....	441
Zibe-i Mehel'in Ağaçları.....	442
Bu Adalar Halkının Bazı Töreleri.....	442
Zibe-i Mehel'in Kadınları.....	445

Bu Adalar Halkının İslâmiyet'i Kabul Etmelerinin Sebebi.....	446
Bu Adaların Sultanesi.....	447
Memurlar.....	448
Bu Adalara Varışım ve Oralarda Halimin Değişmesi.....	448
Vezirin Bana İhsanları.....	450
Vezirin Bana Karşı Olan Tutumunu Değiştirmesi.....	451
Onlarla Beraber Bayram Edişim.....	452
Evlenişim ve Kadılık Hizmetine Tayin Edilişim.....	453
Sultan Şehâbeddin'in Süveyd'e Sürdüğü Vezir.....	454
Abdullah b. Muhammed El-Hadramî'nin Gelişi ve Aramızdaki Hadise.....	454
Onlardan Ayrılışım ve Bunun Sebebi.....	455
Tek Memeli Kadınlar.....	457
Seylan Adasına ve Ma'ber Bilâdına Seyahat.....	458
Seylan Hükümdarı.....	458
Bu Beldenin Hükümdarı.....	460
Yakut.....	460
Maymunlar.....	461
Uçan Sülükler.....	461
Serendib Dağı.....	462
Kadem.....	463
Ma'ber Sultanı.....	465
Sultan Gıyaseddin'le Görüşmemiz.....	465
Sultanın Bir Yerden Bir Yere Gitmekteki Tertibi, Kadınları ve Çocukları Öldürmek Hususundaki Çirkin Hareketi.....	466
Kâfirleri Bozguna Uğratması.....	467
Sultanın Ölümü Üzerine Yerine Yeğenin Geçişi ve Benim Ondan Ayrılışım.....	469
Kâfirlerin Bizi Soyması.....	470
Maldiv Adalarına ve Bengal'e Seyahat.....	470
Bengal Sultanı.....	472
Şeyh Celâleddin.....	473
Şeyh Celâleddin'in Bazı Kerâmetleri.....	473
Şeyhin Başka Bir Kerâmeti.....	474
Garip Bir Hikâye.....	474
Hind Adalarına Seyahat ve Çin'e Varış.....	475
Berehnegâr Hükümdarı.....	476
Hikâye.....	477
Cava Sultanı.....	477
Sultanın Sarayına Girişimiz ve Bize Yapılan İhsanlar.....	478

Sultanın Saraya Dönüş Merasimi.....	479
Yeğeninın İsyân Etmesi.....	479
Günlük.....	480
Kâfur.....	480
Ud-ı Hindî.....	480
Karanfil.....	481
Mul-Cava Sultanı.....	481
Bu Hükümdarın Huzurunda Gördüğüm	
Acayıp Bir Adam.....	482
Melike Urduca.....	483
Çin'e Seyahat.....	484
Çin Kapları.....	485
Çin Tavukları.....	485
Çin Halkının Bazı Töreleri.....	485
Çin'de Alışverişte Kullanılan Kâğıt Para.....	486
Çinlilerin Kömür Yerine Yaktıkları Toprak.....	486
Çinlilere Mahsus Fen ve Sanatlar.....	486
Gemilerde Bulunan Kimselerin Kaydı Hakkındaki Âdetleri.....	487
Tüccarların Yolsuzluklarını Önlemek Hususundaki Âdetleri.....	487
Yollarda Seyyahları Muhafaza Etmeleri.....	488
Garip Bir Hikâye.....	490
Hikâye.....	491
Emirü'l-Kebîr Kurtay.....	494
Hokkabazın Hikâyesi.....	495
Kan Namıyla Anılan Çin ve Hıta Hükümdarı.....	496
Hükümdarın Köşkü.....	497
Kan'ın Amcazâdesiyle Muharebeye Gidip Maktul Olması.....	497
Çin'e ve Bundan Sonra Hindistan'a Dönüşüm.....	498
Ruh Denilen Dev Kuş.....	499
El-Melikü'z-Zâhir'in Oğlunun Düğünü.....	499
Zafâr Sultanı.....	500
Bağdat Sultanı.....	501
Hikâye.....	502
Hikâye.....	502
Hikâye.....	503
Hikâye.....	504
Kahire Sultanı.....	504
Tunus Sultanı.....	505
Fas'a Seyahat.....	506
Efendimizin Bazı Faziletleri.....	507

Gırnata Sultanı.....	510
Afrika'ya Dönüş ve Ondan Sonra Sudan'a Seyahat.....	511
Tekşif.....	513
Hikâye.....	514
Mesûfe Kabilesi.....	515
Hikâye.....	515
Başka Bir Hikâye.....	515
Mali Sultanı.....	518
Bu İnsanların Tatsız Ziyafetleri ve Buna Büyük Önem Vermeleri.....	519
Bundan Sonra Sultana Söylediğim Sözler ve Onun Bana İhsanı.....	519
Kubbesinde Oturması.....	519
Kabul Dairesinde Oturması.....	520
Zencilerin Sultanları Karşısında Alçalmaları, Ona Hürmet İçin Toprak Saçmaları ve Diğer Hususiyetleri.....	521
Sultanın Bayram Günlerindeki Dinî Törenleri.....	521
Şairlerin Sultana Şiir Okumalarındaki Gülünçlük.....	522
Hikâye.....	523
Hikâye.....	523
Hikâye.....	524
Hikâye.....	525
Zencilerin Güzel ve Çirkin Bulduğum Hareketleri.....	525
Malli'den Hareketim.....	526
Nil'de Bulunan Su Aygırları.....	527
Hikâye.....	527
Hikâye.....	528
Hikâye.....	528
Hikâye.....	529
Hikâye.....	531
Bakır Madeni.....	531
Tekeddâ Sultanı.....	532
Sultanımızdan Bana Gelen Emirnâme.....	532
Tekeddâ'dan Fas'a Hareketim.....	533

ÖNSÖZ

XIV. yüzyıl İslâm âlemi ile birlikte Türklük dünyasını canlı levhalar halinde aksettiren önemli kaynaklardan biri de Şerefeddin Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim et-Tancî el-Levâtî'nin "Tuhfetu'n-Nuzzâr fî Garâibi'l-emsâr ve Acâibi'l-esfâr" unvanını taşıyan, fakat, daha ziyade "Rihle" (Seyahat-nâme) adıyla tanınan seyahatnâmesidir.

İbn Battuta lakabıyla şöhret yapmış olan bu büyük Arap seyyahı, Berber kabilelerinden Levata'lara mensup olup, 1304 (h. 703)'te Tanca'da dünyaya gelmiştir. 1325 (h. 725) senesinde, 22 yaşında iken hac maksadıyla memleketinden ayrılmış, bu seyahatinde uğradığı yerlerde din ve hukuk işlerinden anlar bir kimse olmak hasebiyle hürmet ve itibar görmesi, yüksek şahsiyetlerle tanışması gibi cazibeler onun macera sever ve araştırmacı ruhunu kamçalamış ve çeyrek yüzyılı aşan gezilerine sebep olmuştur.

İbn Battuta Nil bölgesini ve Antakya'ya kadar bütün Suriye'yi gezdikten sonra, Hicaz'a giderek ilk haccını yapmış (728 = 1328) ve bunu müteakip Irak'ı, Fars diyarını, Mardin'e kadar Mezopotamya'yı ziyaret etmiştir. 729-730 (1329-1330) yıllarını Mekke'de geçirdikten sonra, Yemen havalisini dolaşarak, Somali'ye çıkmıştır. Doğu Afrika sahillerinden Zengibar'a kadar uzanmış, Umman-Bahreyn ve Yemâne üzerinden, üçüncü defa, Hicaz'a gelmiştir.

İbn Battuta tekrar Suriye'ye gelmiş ve Lazkiye'den bir Ceneviz gemisine binerek Alâiye'de Anadolu'ya ayak basmıştır. Antalya-Burdur-Isparta-Eğridir-Göhlisar-Karaağaç (Acı Payam)-Denizli-Tavas'tan Milas'a varmıştır. Kendi iddiasına göre, bu sırada, Konya-Karaman-Aksaray-Niğde-Kayseri-Sivas-Gümüşhane-Erzincan-Erzurum'a kadar yaptığı seyahati müteakip, Birği'den kuzeye doğru yoluna devamla, Manisa-Bergama-Balıkesir-Bursa-İznik-Geyve-Göynük-Mudurnu-Bolu-Gerede-Safranbolu-Kastamonu'yu ziyaret etmiş ve Sinob'dan, gemi ile Kırım'a geçmiştir. Deşt-i Kıpçak ülkesinde

Özbek Han'ın ordugâhına ulaşmış, oradan kuzeyde Bulgar şehrine gitmiş ve bir fırsattan yararlanarak İstanbul'a gelmiştir. Doğu Avrupa'nın güneyine döndüğünde Özbek Han'ın payitahtı Saray şehrinde bir müddet kaldıktan sonra, sırası ile Harezmi, Mâverâünnehir, Horasan ve Afganistan'ın büyük merkezlerini gezmiş ve Şaşnagar'dan Sind vadisine inmiştir.

İndüs havalisini ve Multan'ı ziyareti müteakip, Dehli'ye varan İbn Battuta, burada kadılık vb. vazifelerle 7 sene oturmuştur. 743 (m. 1342) senesi başlarında Muhammed Tuğluk Şah'ın emri ile ve resmî elçisi sıfatıyla, Çin'e gitmek üzere yola çıkmıştır. Yolda çeşitli zorluklarla karşılaşması yüzünden, bu işten vazgeçmek istediye de, Hindistan'ın batı sahillerini görmek imkânını bulmuştur. Hind Okyanusu'nda Zibe-i Mahal (Maldiv) adalarındaki Müslümanların bir buçuk sene kadılığını yaptıktan sonra, doğu Hindistan kıyılarına, Bengale'ye, Cava (Sumatra)'ya gitmiş ve Tavâlisi adası üzerinden Çin'e girip, Zeytûn'dan Sin Kalan (Kanton)'a, Hansa bölgesinde Hita (Kuzey Çin)'ya geçerek, Hanbalık (Pekin)'a varmıştır. Çin'de siyasî ortamın gerginleştiğini anlayarak, vatanına dönmeye karar veren İbn Battuta, Mekke'ye gelmiştir (749=1348). Buradan İskenderiye'ye gitmiş, deniz yolu ile Fas'a vararak Sultan Ebu İnan tarafından kabul edilmiştir (Şaban 750 = teşrin I. 1349). Fakat onun içindeki seyahat arzusu henüz sönmemişti. Bu sebeptendir ki, Cebel-i Feth (Cebel-i Târik)'ten İsyanya'ya geçerek, Endülüs'ün belli başlı Müslüman şehirlerini dolaşmıştır. Dönüşte Atlas sahillerini ve Merakeş'i gezmiş; nihayet Müslümanların bulunduğu son ülkeyi de gezip görmek maksadıyla Sahra-i Kebir'e yönelmiştir. Sudan'a, Nijerya boyuna kadar uzanmış, Mali'ye ve Timbaktu'ya uğradıktan sonra 1353 sonlarına doğru seyahatini ikmal ederek Fas'a dönmüştür. İbn Battuta bu sırada 49 yaşında idi. Ölüm tarihi 770 (m. 1369)'dir.

“Rihle” adıyla tanınan eser, İbn Battuta'nın kaleminden çıkmış değildir. Seyyah, memleketine, döndükten sonra Beni Merin hükümdarlarından Ebu İnan Fâris'e intisap etmiş ve bu hükümdarın arzusu üzerine seyahat hatıraları, tanınmış âlimlerden İbn Cüzey el-Kelbî tarafından kaleme alınmıştır. Aslında İbn Battuta bir kere Hindistan'da, Kul'de soyulduğu zaman, bir kere de Kalikut'ta gemisinin batması yüzünden, gezileri sırasında tutmuş olduğu notların mühim bir kısmını kaybetmişti. İbn Cüzey, mukaddimesinde belirttiği gibi, seyyahın anlattıklarını hemen hemen aynen, fakat sadece ve akıcı bir üslûp ile nakletmekle beraber, kendinden de birçok parçalar ilâve etmekten geri kalmamıştır. Yazar, İbn Battuta'nın rivayetlerine, sırası geldikçe, başka hikâyeler eklemiş, İslâm dünyasının büyük kültür merkezlerinden bahsederken tanınmış şairlerden kıtalar almıştır. Başta İbn

Cübeyr olmak üzere el-Bekrî, Kurtubî, Ezrakî ve Sîrâfi'den nakiller yaptığı gibi, Mes'udî ve Bîrunî'nin eserlerinden de faydalanmıştır. Bu arada eklenen, gerçeklere uymayan söylentiler ve mübalağalı tasvirler eserin üzerinde şüphelerin uyanmasına sebep olmuştur. Bir kısım araştırmacılar, muayyen noktalarda, bu şüphelerin ne kadar haklı olduğunu ispat etmişlerdir. Nitekim Volga nehrinin kuzey kesimine ait bilgilerin İbn Fazlan, İstahrî, İbn Havkal, Ebu Hâmid el-Mâzinî gibi, eski Arap coğrafyacısı ve seyyahlarının kayıtlarından alındığı ve Bulgar şehri ile karanlıklar memleketine seyahatin tamamen uydurma olduğu tespit edilmiştir. Eserde buna benzer daha birçok yanlışlıklara tesadüf etmek mümkündür. İbn Battuta'nın İstanbul seyahati de inandırıcı olmaktan uzak görünüyor. Zira yüzlerce yabancı ismi ve bilmediği dillerden işittiği cümleleri aylarca hafızasında tutabilen İbn Battuta, İstanbul'da görüşmeler yaptığını ileri sürdüğü İmparator 3. Andronikos ile sâbık imparator 2. Andronikos'un adlarını bambaşka (Tekfur b. Curcis) vermektedir. Yine onun doğu Anadolu seyahati hakkında verdiği bilgiler de bazı tereddütlerin ve şüphelerin uyanmasına sebep olmaktadır. Seyyahı Milâs'tan sonra bir hamlede Konya'dan sonra Erzurum'a kadar, yukarıda zikrettiğimiz şehirlerde görüyoruz. Buralara dair verdiği bilgiler umumi sözlerden öteye bir şey değildir. Halbuki o sırada bu şehirler Anadolu'nun mühim kültür merkezlerinden idi. Bu, haklı olarak bazı araştırmacılar da İbn Battuta'nın İç ve Doğu Anadolu bölgelerini dolaşmadığı, duyduklarını gezip görmüş gibi naklettiği kanaatini uyandırmıştır.

Bütün bunlara rağmen, seyahatnâmenin diğer tarafları mühim bilgilerle doludur. Coğrafya bakımından İbn Battuta, Sudan ve Nijerya bölgesinin gerçek kâşifi sayılmaktadır. Volga kenarındaki Saray şehri hakkındaki tasvirleri muahhar arkeolojik araştırmalarla teyid olunmuştur. Hindistan tarihine dair verdiği malumat pek enteresandır. Deşt-i Kıpçak hükümdarı Özbek Han ve merasimleri, âdetleri, hatunları hakkında tafsilatlı bilgiler veren İbn Battuta'nın Mâverâünnehir'de, yine bir müddet yanında bulunduğu Tarmaşirin'e, ona karşı isyanların sebep ve neticelerine dair haberleri çok kıymetlidir.

Seyahat-nâme, ihtiva ettiği yemek, içmek, giyim, aletler ve âdetlere müteallik etnoloji ve folklor malzemesinden başka, XIV. yüzyılın ilk yarısındaki İslâm âlemi iktisadiyatını, sanat ve münakalatını tetkik edecekler için bir hazine değerindedir. Kervan menzillerinden itibaren büyük kara ve deniz yollarından bahsedilmiş, Atlas Okyanusu ile Japon adaları arasındaki ticaret merkezleri ve limanlar hakkında geniş bilgi verilmiştir. Buralarda hangi milletlerin ne gibi metalar üzerinde ticaret yaptıkları, her bölgenin sınaî ve

ziraî üretimi, ne gibi maddeler ihraç veya ithal olunduğu anlatılmış, muhtelif memleketlerdeki çeşitli tedavül vasıtaları ve türlü ağırlık ölçüleri hususunda izahlarda bulunulmuştur. Seyahatnâme o zamanki İslâm dünyasının etnik vaziyeti hakkında da bilgi vermektedir. Devrin büyük şeyhleri, velilerinden başka Sünnîlik, Şîîlik ve şubeleri hakkında fikir edinmek de mümkündür.

Seyahatnâmenin İbn Cüzey el-Kelbî tarafından yazılması 756 (Ocak 1355)'da sona ermiştir. Eser, yazıldığı andan itibaren ilgi görmüştür. İbn Cüzey'in kaleminden çıkan nüsha Cezayir'de Kostantin şehrinde bulunarak Paris'e götürülmüş ve Bibliothèque Nationale'de muhafaza altına alınmıştır. Eser, bugüne kadar kısmen ve tam metin olarak Fransızca'dan başka, İngilizce'ye, Almanca'ya, Portekizce'ye, Ordu diline çevrilmiş ve Arapça metin Mısır'da dört, Beyrut'ta ise iki kere basılmıştır. Arapça metin ve Fransızca tercümesi 1853-1858 yılları arasında Paris'te C. Defréremery ve Sanguinetti tarafından 4 cilt halinde neşredilmiştir. Eserin ilk tam ve muntazam neşri budur.

Seyahatnâmenin ilk Türkçe tercümesi muhtasar olarak hicrî 1290 tarihinde Süleyman Efendi matbaasında bastırılarak neşredilmiştir. Eserin en mükemmel tercümesi Paris baskısı esas alınmak üzere Damad Mehmed Şerif Paşa tarafından yapılmış ve 1325'te İstanbul'da neşredilmiştir.

Bu eser hazırlanırken Şerif Paşa tercümesi esas alınmakla beraber Defréremery tercümesinden de istifade edilmiştir. Eserin mukaddime kısmı hariç, diğer bölümlerini mümkün olduğu kadar sade bir dille vermeye çalıştık. Bununla beraber bazı eksiklerimizin olacağı muhakkaktır. Okuyucuların bunu müsamaha ile karşılayacaklarını ümit etmekteyiz.

Bu önsöz bilgi olarak tamamen ve ifade olarak da kısmen Rahmetli Prof. Dr. İsmet Miroğlu'na aittir. Bu baskıda rahmete vesile olması dileğiyle ilâve etmiş bulunuyoruz. Mekânı cennet olsun.

Dr. Mümin Çevik

BİRİNCİ CİLT

TUHFETU'N-NUZZÂR FÎ GARÂİBÎ'L-EMSÂR VE ACÂİBÎ'L-ESFÂR

“Bismillahirrahmanirrahim”

Şeyh-i fakih, âlim-i rast-gû-yı nebîh, nâsik-i takva güzin, hâcc-ı beyt-i cihan-âferin, mihman-ı hüdâvend-i âlemin, seyahatte her dem tevekkül-güzîn İbn Battuta nâmiyle maruf Şerefüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim el-Levâtî et-Tancî “rahimetullah” şu vecihle kelâma ibtidar eder:

Hamd ü senâ Hüdâ-yı ecell ve a'lâya sezadır ki rû-yı arzı, turuk u sübül-i vâsiya sülûk etmesi için, ibadına musahhar kıldı. Kullarının hâlât-ı selâsesinin yani halk, îade ve ihrâcının yine arzdan olmasını takdir etti. Zeminini kemal-ı kudretinden bast ile kehvâre-i perestişkâr ve cibâl-i râsiha ve atvâd-ı azîme ile sâbit ve pâyidâr eyledi. Fevkinde sakaf-ı semâ-yı bilâimâd ikame ve hâdi-i zulumat-ı berr ü bahr olmak üzere, nücûm ve kevâkibi inâre etti. Mahı nûr-ı tâbân ve âfitâbı şem'-i firûzân eyledi. Sonra semâdan inzâl-i mâ' ile, badelmemât arzı ihya ederek, anda her nevi esmarı inbat etti. Envâ-ı nebatat ile aktar-ı zemini ibdâ' ve îcâd ve biri azb-i furat diğeri milh-i ücâc olmak üzere iki bahr isâle eyledi. Beni âdemin berr ü beyâbân ve deryâ-yı bî-pâyanda sefer etmesi için metâya in'am ve cibâle müşabih sefâini muhassâr kılarak en'amını ikmal etti.

Salavat ve teslimat-ı bî-intiha resûl-i kibriya seyyidina ve mevlâna Muhammedi'l-Mustafa hazretlerine ihradır ki halka bir minhâc-ı seâdet-küşâd ve nur-ı hidâyetini sirâc u hâc-âsâ îkad etti. Cenab-ı hâlık-ı sema ve zemin seyyidü'l-mürselîni, rahmeten lilâlemîn olmak üzere, ba's ü tisyâr ve hâtemü'n-nebiyyîn olarak ihtiyar ile rikab-ı müşrikîni şemşîr-i berrânına teslim buyurup halk fevc din-i hüdaya dahil oldu. Rabb-i vahîd o nebiyy-i mecîdi mu'cizat-ı bâhire ile, te'yîd ve tasdîk-ü nübüvvetini, cemadatı intak ile teşyid etti. Bereket-i duasıyle izam-ı pûsideyi ihya ve enâmili meyanından âb-ı revân icra eyledi.

Şeraif-i tardiye ve teslim eshâb-ı kiram ve âl ve ezvac-ı seyyidü'l-enâm gibi Peygamber-i zîşâna entüma ile müşerref bulunan ve Hazret-i Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selemlerle cihad-ı a'dada arz-ı bazı-yı kuvvet ve izhar-ı millet-i beyzada müzaheret ve hicret ve nusret ve ivâ-ı hukuk-ı kerimesini ifaya mubaderet eylemiş ve mahbub-ı hüda'yı berayı müdafaa nefsinî âteş-i sûzan be's ü şiddete ve bahr-ı zehhâr-ı mevte ilka etmiş olan rastkünze-i rumh-ı din o zevat-ı güzine takdim olunur ki, bunların ikame ettiği nize-i müstakim diyanet için umabad inkisâr ve ivicâc havfî târi olmaz.

Kezalik eimme-i mühtedin ve hulefa-i râşidîn olan mevâli-i kiramımızın sülâle-i pak ve necibi halife-i rû-yi zemin imamü'l-müslimîn emîrül-müminîn el-mütevekkil alellah mücahid-i fî sebîlillah mevlâna Ebu İnan Fâris'e dünya ile sekenesi için mucib-i ibtihac olacak nusret ve nevâib-i zamanâna deva-sâz olacak nasib-i seâdet ihsan buyurmasını, halife-i müşarünileyhe saha-i gabrada hiçbir dağı ve muhtacdan eser bırakmayacak bir satvet ve sehavet ata ve sâye-i seyf ü ihsanında âli surah-ı dîk-i tengnâyiden reha kılan Hazret-i Vahibü'l-âmâlden niyaz ederiz.

Badeza, hükm-i ukûl ve delîl-i makûl ve menkul ile vâsıl-ı mertebe-i sübût olduğu üzere, işbu hilâfet-i aliye-i mücahede ve saltanat-ı mütevekkiliye-i fârisiye Yezdan-ı zülcelalin mefârik-ı enama küsterde zıll-ı zalîli ve habl-i metin-i mabihi'l-i'tisâmı olup silk-i taatine duhûl vâcibdir. Din-i kavimi, mu'tellü'l-mizac iken, mazhar-ı ber-i tam ve seyf-i meslûl-i udvanı derniyam etti; çehre-i eyyamı, bozulmuş olduğu halde, salaha nâil ve bâzar-ı ilm-ü marifetin kesadına revac hasıl eyledi; mahv-u nâ-bûd olan turuk-ı birr ü hayrı meydana izhar ve aktar-ı arzı, mütezelzil iken, rehin-i sükûn ve istikrar etti; fevt olan sünen-i mekârîmi ihya ve sernümâ-yı vücud olan âdat ve rûsûm-ı mezalimi imate ve ifna eyledi; âteş-i fitne ve fesadı, iştiâl etmiş olduğu halde ihmad ve zuhur eden ahkam-ı bagy u tuğyanı nakz u ibâd etti; mebani-i hakk u madeleti a'mide-i takva üzere bina ve sebeb-i akva ile habl-i metin-i tevekküle temessük ve itina eyledi. Bu hilâfetin tâc-ı izz ü şerefi bâme-i cevzâva nihade ve dâmân-ı mecd ü şevketi ile Kehkeşan-ı sema puşidedir. Sa'd u mecdeti ile zamanı îâdeten nâil-i şebâb ve adaletini ehl-i imana medd ü itnab etti; katarat-ı seâb-ı cûd u keremi sim ü zer nisâr ve gamâm-ı be's ü satveti sel gibi hünbardır; ketâib-i nusreti ecel-feşan ve ganaim-i te'yidinün cüz'-i asgari kişverpehna-yı düşmenandır; seyf-i bats u şiddeti mücazâtı sebk eyler; vekar u temkini rişte-i ümidi kûsüste kılmaz; hazm u ihtiyatı vücûh-ı a'daya tarik-i necatı seddeder; azm u metaneti mukâraa-i asakirden evvel cemiyet-i a'dayı perişan ve imha ve hilm ü şefkati dirâht-ı günahdan semere-i avf ictina eyler; rıfk u mülâyemeti benat-ı kulûbun muhabbetini celb ve tefsir ve nur-ı ilmi deycûr-ı

küşkilâtı tenvir eder, ameli ihlâs ile mukayyedir. A'malin derece-i kıymeti ise "İnnemel a'malü bi'n-niyat" mantuk-ı münifince niyât ile müteayyendir.

Payitaht-ı saltanatı matmah-ı âmal ve cemenzâr-ı himem rical, mahatt-ı rihal-i fezâil ve istirahatgâh-ı hâif ve münye-i sâil olduğundan, zaman tuhaf-ı bedîa ve turaf-ı râyiasıyla hizmetine ber-zede dâmân oldu. Yekdiğeriyle müsabaka ederek orada müctemi olan ülema ve üdebanın, kesret ü vefreti cihetiyle, tayin-i miktarı gayrı kabildir. Ârifler harem-i şerifini ziyaret ve seyyahlar evsaf-ı münifesini istitlacı gayret etti. Haifler zir-i cenah-ı âtîfet ü izzetine pür küşa-yı dehalet ve mülûk-ı cihan atebat-ı ebva-bını pena-gâh ittihaz ile mazhar-ı himayet oldu. Zira o medâr-ı âlem olan kutubdur. Elhasıl o payitaht-ı muazzamın diğerlerine fazl u rüchanını lâ-vechi'l-kat' ve'l-yakin beyan hususunda âlim ve cahil cümle halk yek-zeban olur. Her Müslim sıhah-ı âsârını meâsir-i faikasına isnad ve her muallim kemal-i mehasin-i raikasıyla maksadını ifsah ve irad eyler.

Bâb-ı uluvviyet-meâbına ve sâir bilâdin bürkesinden bunun deryâ-yı ka'r-ı nâ-yâbına vasıl olanlar meyanında küre-i arzı seyahat ve tulen ve arzen ekalim-i muhtelifeyi ziyaret etmiş ve bilâd-ı şarkiyede Şemsüddin namıyla şöhrat bulmuş şeyh-i fakih ve seyyah-sika ve sadık İbn Battuta ismiyle maruf Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim el-Levatî et-Tancî bulunur ki, rûy-ı zemini devr ü seyahat ile ahz-ı ibret ve emsar ve biladı ziyaretle iktinaha gayret ettikten ve firak-ı muhtelif-i üemin ahvalini tetkik ve Arap ve Acem'in siyerini tahkik eyledikten sonra, bu makarr-ı saltanat-ı ulyanın, bilâ şart ve istisna, fazl u meziyetini bildiği cihetle asa-yı seyahati oraya attı. Maşrıktan bed ile mağribde anın matla-ı bedr-i tâbânına kadar dolaşıp, ibriz-i hâlisin türaba tefavvuku gibi, garbı şarka tercih eyledi. Tûl müddet diğer bilad ve ahaliyi tetkik ettikten sonra, Hak ile iştigalden hâli kalmayan tâifeye iltihak arzusuyla, bunu ihtiyar etti.

Ebu İnan ani'l-hasanât-ı cezile ve avatuf-ı mâlânihayesine mazhar ederek haldeki inâmâtı ile maziye feramuş ettirip memalik-i baideye seyahatten igna eyledi ve evvelce diğerlerinden istizam ederek nail olduğu şeyleri yanında istihkara tenzil ile fazl u inâyet-i mülûkâneye dair zihninde câygır olan tahayyülatı saha-i fi'le ihrac etti. İbn Battuta bilad ve ekalimi cevelan âdetini terk ve ihmal ile, tûl müddet talep ve arzudan sonra münbit bir çemenzara zafer bularak esna-i seyahatında meşhudu olan bilad ve emsarı ve ziver-i hafızası bulunan nevadir-i ahbarı bi-tariki'l-ımla tahrir ve mülâkî olduğu mülûk-ı aktar ve ülema-i ahyar ve evliya-i ebrarın ahvalini tezyir etmesi hakkında emr-i âli sâdir olduğundan, nüzhet-âver-i havatır ve medar-ı ibtihâc-ı mesami ve nevazır olan ahval-i garibe ve vekayi-i acibeyi imlâya

HÜKÜMDARIN KÖŞKÜ

Hükümdarın köşkü tebaasına mahsus olan şehrin ortasındadır. Büyük bir kısmı ahşaptan yapılmıştır. Orijinal bir şekilde inşa edilmiştir. 7 kapısı olup, birinci kapıda Kotval yani ser-bevvabîn [kapıcı-başı] oturur. Kapının sağ ve solunda bulunan yüksek peykelerde, perdedâriyye denilen ve köşkün kapısını muhafazaya memur olan köleler [memalik] oturur. Sayıları 500'dür. Evvelce 1000 kişi oldukları söylendi bana. İkinci kapıda isbahîye [sipahiyan] yani okçular oturur. Sayıları 500'dür. Üçüncü kapıda nîzedâriyye yani mızraklı askerler oturur. Bunlar da 500 kişidir. Dördüncü kapıda tîgdâriyye yani kılıç ve kalkanlı askerler oturur. Beşinci kapıda Dîvanu'l-Vezaret bulunur. "Misned" denilir. Vezirin önünde altından büyük bir devat [yazı takımı] vardır. Bu peykenin karşısında sır kâtibinin ve onun sağında nâme kâtiplerinin ve vezirin peykesinin sağında maliye kâtiplerinin oturmasına mahsus peykeler bulunur. Bu peykelerin karşısında 4 peyke daha vardır. Birincisine Dîvanü'l-Eşrâf denilir ki ona müfettiş oturur. İkincisine Dîvanü'l-Müstahrac denilir. Emîri ileri gelen emîrlere dendir. Müstahrac, vali ve emîrlerin mukataalarından ödemeye mecbur oldukları bakaya denilir. Üçüncüsüne Dîvanu'l-Gavs adı verilir ki, orada büyük emîrlerden biri, yanında hukukçular ve kâtipler olduğu halde oturup, mazlumların şikâyetini dinler. Dördüncüsüne Dîvanu'l-Berîd namı verilir. Orada istihbarat memurlarının reisi oturur. Kasrın altıncı kapısında hükümdarın muhafızlarıyla büyük emîrleri oturur. Yedinci kapıda hizmetçiler oturur. Bunların 3 peyesi olup, birincisi Habeşîlere ikincisi Hindulara ve üçüncüsü Çinlilere mahsustur. Bunlardan her tayfanın başında Çinlilerden bir emîr vardır.

KAN'IN AMCAZÂDESİYLE MUHAREBEYE GİDİP MAKTUL OLMASI

Başkent Han Balık'a vardığımızda, Kan, şehirden çıkmış ve bütün marmur yerlerden gidilmek üzere 3 aylık mesafede bulunan Hıta şehirlerinden Karakum ve Biş-Bâlig'de kendisine karşı isyan etmiş olan amcazâdesi Firûz ile savaşmaya gitmişti. Kan, seferberlik ilân ettikte, her takım 10.000 kişiden ibaret olmak üzere, 100 takım süvari topladığını ve reislerinin Emîr Tuman adında biri olduğunu Sadr-ı Cihan Burhaneddin Sagarçî'den haber aldım. Bundan başka hükümdarın maiyeti halkı 50.000 süvari teşkil etmiş ve piyadeler 500.000'i bulmuştu. Hükümdar sefere çıkınca, birçok emîrler cedit Cengiz Han'ın koymuş olduğu yasaları değiştirdiği için, kendisini tahttan indirmek hususunda söz birliği ederek amcazâdesinin tarafına geçtiler. Hansa şehri mukataa yoluyla kendisine verilmek üzere, tahtı terk etmesini

yazdılar. Kan bu teklifi kabul etmedi. Neticede yapılan savaşta mağlup edilerek öldürüldü.

Biz payitahta vardıktan birkaç gün sonra, Kan'ın öldüğü haberi gelmesiyle, şehir baştanbaşa donatılarak davul ve boru çalınmaya başladı ve bu 1 ay devam etti. Nihayet maktul Kan ile amcazâdelerinden ve yakınlarından takriben 100 kişinin cesetleri getirildi. Kan için büyük bir nâûs yani toprak altında bir yer kazılarak içi güzel bir şekilde döşendi ve cesedi, silâhlarıyla beraber, oraya konuldu. Köşkünde bulunan altın ve gümüş kaplar da beraber konulduğu gibi, ellerinde meşrubat kapları olan 4 câriye ile 6 kölesi dahi oraya konuldu. Buraya bir kapı örülüp üstüne o kadar toprak atıldı ki büyük bir tepe haline geldi. Sonra 4 at getirilerek duruncaya kadar kabrin etrafında koşturuldu. Kabrin üzerine büyük bir sırt kurularak her atın gerisinden bir ağaç sokulup, ağzından çıktıktan sonra, o sırığa asıldı. Sözü edilen Kan'ın akrabası dahi, silâhları ve evine ait kap kacaklarıyla, nâûslara konularak, bunların ileri gelen 10 tanesinin kabirlerine üçer tane ve diğerlerinin kabirlerine birer tane at asıldı.

O gün, bütün Müslüman ve kâfirlerin katılmasıyla büyük bir tören yapıldı. Hepsi matem elbisesi giymişti. Kâfirlerin matem elbisesi ak sarık, Müslümanlarınki ak elbise idi. Kan'ın hatunları ile yakınları, kabri yanında, çadırlar kurarak 40 gün orada kaldılar. Bazıları bu bekleyişi 1 seneye kadar uzattılar. Bunlar ihtiyaçlarını orada kurulan bir pazardan temin ederlerdi. Asrımızda bunlardan başka bu şekilde hareket eden bir kavim hatırlayamıyorum. Hindularla Çinliler ölülerini yakarlar. Diğer milletler ise ölüyü defnedip, yanına birini koymazlar. Sözüne güvenilir birinin anlattığına göre, Sudan'da kâfirlerin hükümdarı öldükte, onun için bir nâûs yapıp maiyeti halkından bazıları ile ileri gelenlerin oğul ve kızlarından 30 kişiyi, el ve ayaklarını kırdıktan sonra, müteveffanın cesediyle birlikte oraya sokarlar ve yanına da meşrubat kapları koyarlarmış.

Kan'ın öldürülmesinden sonra amcazâdesi Firûz idareyi ele aldı. Firûz Karakurum şehrini, Türkistan ve Mâverâünnehir melikleri bulunan amcazâdelerinin ülkelerini yakınlığı hasebiyle, payitaht ittihaz etmişse de, Kan'ın öldürülmesinde rolleri olmayan emîrler, kendisine karşı isyan ettiler. Ülkede büyük bir kargaşalık oldu.

ÇİN'E VE BUNDAN SONRA HİNDİSTAN'A DÖNÜŞÜM

Ülkede isyan ve kargaşalık çıktığı zaman, Şeyh Burhaneddin ve diğer bazı kimseler, bu hadiseler daha fazla yayılmadan önce, bana Çin'e dönmem gerektiğini söylediler. Onlarla beraber Sultan Firûz'un nâibine gittik.

Nâib yanıma 3 adam katarak her tarafta misafir olarak kabul edilmem hakkında emirnâme kaleme aldı. Hansa'ya kadar nehirden aşağı doğru inerek Kancanfu ve Zeytûn'a gittik. Zeytûn'a vardığımda orada Hindistan'a harekete hazırlanan Çunklar buldum. Bunlar arasında Cava hükümdarı Zâhir'e ait bir Çunk vardı. Bu geminin mürettebatı Müslümandı. Geminin vekili beni tanıdı ve gelişime sevindi. 10 gün müsait bir rüzgâr olduysa da, Tavâlis bilâdına yaklaştığımızda hava değişerek çok yağmur yağdı. 10 gün güneş görmedik. Sonra bilmediğimiz bir denize girdik. Çunk'un mürettebatı korkup, Çin'e dönmek istedilerse de, muvaffak olamadılar. 42 günü, hangi denizde bulunduğumuzdan haberdar olmaksızın geçirdik.

RUH DENİLEN DEV KUŞ

43. günü, şafak söktükten sonra, takriben 20 mil mesafede denizde bir dağ görüldü. Rüzgâr bizi ona doğru sürükledi. Gemiciler şaşkınlık içinde: "Karaya yakın değiliz. Bu denizde dağ olduğu da bilinmiyor. Eğer rüzgâr bizi o dağa sevkederse, helâk oluruz" dediler. Halk yalvarmaya ve tövbe etmeye başladı. Cenab-ı Hakk'a dua ve Peygamber Efendimize tevessül ettik. Tüccarlar çok sadakalar nezredip, bunları ben kendi elimle bir deftere kaydettim. Hava bir dereceye kadar, sakinleştikten sonra, güneş ufuktan görüldüğü esnada, bu dağın havaya yükseldiğini gördük. Bundan hayretler içinde kaldık. Gemicilerin ağladıklarını ve birbirleriyle vedalaştıklarını görünce, "Ne oluyorsunuz?" diye sordum. Dağ zannettiğimiz şey, Ruh denilen kuştur. Eğer bizi görürse, helâk eder" cevabını verdiler. Bu kuşla aramızda 10 milden az mesafe vardı. Sonra Cenab-ı Mennan bize muvafık bir rüzgâr ihsan buyurduğundan, o rüzgâr bizi kuşun tarafından çevirip, başka bir yöne sevketti.

2 ay sonra Cava'ya vararak Sumatra şehrine girdik. Cava sultanı el-Melikü'z-Zâhir henüz bir gazadan dönmüştü. Birçok esir getirmiş olduğundan, bunlardan bana 2 câriye ile 2 köle ihsan etti. Âdeti veçhile beni misafir etti. Oğlu ile kardeşinin kızının verilmesinde hazır bulundum.

EL-MELİKÜ'Z-ZÂHİR'İN OĞLUNUN DÜĞÜNÜ

İzdivaç günü ben de hazır bulundum. Kabul salonunun ortasına ipek kumaşlarla örtülmüş büyük bir minber konulduğunu gördüm. Gelin, yüzü açık olarak, köşk içinden yürüyerek geldi. Yanında Sultan, emîrlere ve vezirlerin hatunlarından 40 kadar hatun bulunup, gelinin eteklerini tutuyorlardı. Bunların yüzü açık olup salonda bulunanlar kendilerini görüyorlardı. Fakat bunlar yüzlerini yalnız düğünlerde açarlar. Gelin minbere çıktı.

Önünde erkek ve kadınlardan müteşekkil saz takımı çalıp oynadı. Damat ise, sırtında bir taht ve onun üstünde sâyebana benzer kubbe bulunan bezenmiş bir file binmiş olarak geldi. Başına bir taç giymişti. Her iki yanında melikzâdeler ve emîrlerden tahminen 100 kişi vardı. Bunların hepsi beyaz giyinmiş olup, müzeyyen atlara binmişlerdi. Başlarında murassa serpuşlar vardı. Hepsi damadın akrasını olup içlerinde sakallı yoktu.

Damat girince, halka dînar ve dirhem saçıldı. Sultan, yüksek bir yerde oturarak, bu durumu temaşa etti. Oğlu filden inerek babasının ayağını öptükten sonra gelinin yanına, minbere çıktı. Gelin ayağa kalkıp damadın elini öptü. Sonra damat onun yanına oturdu. Hatunlar gelinin yanında yelpaze sallıyorlardı. Sonra fufel ve tenbûl getirildi. Damat, eliyle bunlardan alıp gelinin ağzına koydu. Arkasından gelin de aynı şeyi kocasına yaptı. Bundan sonra damat ağzı ile bir tenbûl yaprağı alıp gelinin ağzına koydu. Gelin de güvey gibi yaptı. Bu hadise herkesin gözü önünde cereyan etti. Bunu müteakip gelinin üzerine bir perde örtülerek minber, üzerinde gelin ve güvey olduğu halde, köşk içine götürüldü. Davetliler yemek yedikten sonra dağıldılar.

Ertesi günü Sultan, halkı toplayıp, oğlunu veliahd tayin ettiğini bildirdi. Halk biat etti. Veliâht, ahaliye elbise ve altın olarak, pek çok ihsanlarda bulundu. Bu adada 2 ay kaldıktan sonra, gemiye bindim. Sultan bana pek çok ud, kâfur, karanfil ve sandal hediye ederek dönmeme izin verdi.

Oradan hareketle, 40 gün sonra, Golem'e vardım ve Kadı el-Kazvinî'nin evine misafir oldum. Ramazan-ı şerif idi. Bayram namazını Golem camisinde kıldım. Halk, âdetleri veçhile geceleyin camiye gelip, sabaha ve sonra bayram namazı vaktine kadar zikrullah ile meşgul olurlar. Bayram namazını kılıp, hutbeyi de dinledikten sonra dağılırlar.

Golem'den Kalikut'a giderek orada bir müddet kaldık. Ben Dihli'ye gitmeyi arzu ettimse de, bilahare cesaret edemedim. Gemiye binip 28 gece sonra, 748 senesi Muharreminde (Nisan-Mayıs 1347) Zafâr'a vardım. Orada şehrin hatibi İsa b. Ta'ta'nın evine indim.

ZAFÂR SULTANI

Bu defa Zafâr sultanı evvelce oraya vardığımda hükûmet etmekte olan Melik Mugîs'in oğlu Melik Nâsır ve bunun nâibi de aslen Türk olan Emîr-i Candâr Seyfeddin Ömer idi. Sözü edilen Sultan bana ziyafet verdi, ikramlarda bulundu.

Sonra gemiye binerek Maskat'a vardım. Burası küçük bir kasaba olup, kalbu'l-mas namıyla meşhur balığı çoktur.